

PŘESTAVBY BOROVÝCH MONOKULTUR

Problematika pěstební péče o porosty s dominantním zastoupením borovice lesní u nás do jisté míry stojí ve stínu smrkového hospodářství. Pro Silva Bohemica, pobočka České lesnické společnosti, uspořádala seminář s exkurzí na lesní správě Plasy, revíru Špankov, dne 18.5.2006.

Přestavby borových monokultur probíhají na stanovištích, kde borovice v potencionálně přirozené vegetaci nemá žádné nebo jen okrajové zastoupení.

Evropské hnutí Pro Silva zastává princip největšího využití tvořivých sil přírody pro dosažení souladu mezi hospodářským výsledkem vlastníka lesa, udržením trvalosti produkčního potenciálu lesa a produkcí vedlejších užitků lesa. Lesnictví pracující s trvalým zápojem korun nad půdním povrchem je pro toto hnutí cílovým stavem. Takové hospodaření je však u borovice téměř nedosažitelné, pro její intoleranci k zástínu.

Pěstování borovice s využitím přírodně blízkých postupů je záležitostí dosti odlišnou od pěstování smrku ve směsích. Přestavby borových monokultur probíhají především na stanovištích, kde by borovice v potencionální přirozené vegetaci chyběla, nebo měla okrajové zastoupení.

Opakování borové monokultury s sebou nese nízkou mechanickou stabilitu porostů, relativně vysoké potenciální ohrožení podkorním hmyzem, zejména v posledních dvou klimaticky nevyrovnaných dekádách a postupnou degradaci půd, způsobující snížení jejich produkčního potenciálu. Proto je i pro borové porosty třeba hledat přírodně bližší alternativu. Přístup však bude nepochybně jiný než u smrku.

Seminář a exkurze otevřela dosud nezodpovězené otázky a umožnila diskutovat o počátečních fázích přestavby v různých variantách, které byly ukázány v průběhu pochůzky v připravených jednácti zastávkách.

Většina plochy revíru Špankov je tvořena permskými a karbonskými sedimenty s minerálně chudými až velmi chudými půdami, s největším zastoupením hospodářských souborů 13, 27 a 23. Přirozená chudost půd zpomaluje odrůstání kultur.

Oblast je tvořena plošinami v nadmořských výškách 500–630 m n.m. Průměrná roční teplota se pohybuje mezi 6–7 stupni celsia, průměrná délka vegetační doby je 140–150 dní, roční srážky mezi 500–550 mm.

Revír trpí častými jarními přísušky, leží v Plzeňské pánvi, ve srážkovém stínu.

Kromě těchto poměrně nepříznivých stanovištních podmínek je největší potíží vysoký tlak zvěře. Jelen sika neustále rozšiřuje areál svého výskytu

Zrychlený růst uvolněného buku.

i svoji početnost. Neúnosné stavy přetrvávají po několik desetiletí, marná byla snaha lesníků po udržení jedle a listnáčů v porostech.

Přirozená obnova je v místech, kde se zvěř soustřeďuje, téměř nemožná a umělá obnova borovice nevydrží mimo oplocení dlouho.

Přirozenou obnovu je nutné mimo oplocenky chránit chemicky nejméně dvakrát ročně, a to již jako jednoleté semenáčky.

Pro úspěšné zajištění podílu melioračních a zpevňujících dřevin (MZD) je důležitá dobrá znalost stanoviště. Nejrizikovější období pro zavádění MZD je po výsadbě.

S výsadbou listnatých dřevin se v revíru Špankov započalo až po druhé světové válce. První poválečný plán na půdách s ortštajnem předepisuje 20 % lípy, stejné množství dubu a 10 % olše. Vysazovalo se tehdy až 20 000 semenáčků na ha.

Z té doby se na revíru dochovalo zastoupení DB, DBČ, BK, OL, ale i JD.

Dnešním cílem hospodaření v revíru Špankov je navýšení podílu jedle bělokoré, dubu, lípy a olše. Dub je zde však poškozován bakteriími, buk je

vzhledem k nadmořské výšce v lepším zdravotním stavu.

Potlačování modřínu není z hospodářského hlediska opodstatněné, je na borových stanovištích nejnvýhodnější dřevinou.

Exkurze v lokalitě „Umrličí cesta“ v revíru Špankov účastníky seznámila s jednotlivými přeměňovanými borovými porosty na rozdílných lesních typech. První zastávka jasně ukázala, jaký je v revíru vysoký tlak zvěře.

V hospodářském souboru 27 je v první, devadesátileté, etáži zastoupena borovice 41 %, SM 54 % a JD 5 %. Druhá etáž, v současnosti tříletá, odrůstá již pod ochranou oplocení. Zde se zvyšuje zastoupení jedle na 20 %, smrku na 60 % a borovice klesá k 10 %, spolu se stejným zastoupením modřínu. Tato etáž je každoročně vychovávána ponejvíce uvolňováním jedlí, ručně. Zde se neuvazuje s úplným dotěžením porostu, bude se stále pracovat s výběrem a neustálou přirozenou obnovou. Cílem je udržovat zápoj horní etáže ve prospěch náletu jedle bělokoré proti smrku. Pro dosažení bezškodného průběhu je nutné vytvořit při takovém způsobu hospodaření síť trvalých manipulačních linek.

Z dalších zastávek trasy exkurze byla patrná trvalá snaha plaských lesníků, lesního správce pana Ing. Jana Šticha, o co nejtěsnější přiblížení způsobu hospodaření přírodním podmínkám tak, aby nejvíce využili tvořivých sil přírody pro optimalizaci lesního hospodářství pro nejlepší soulad výnosu, udržení trvalosti produkčního potenciálu a plnění dalších, nehmotných, užitků lesa.

Z celé exkurze je patrné, že borové porosty na stanovištích, kde borovice netvořila původně významný podíl, je možné a vhodné postupně přeměňovat na porosty s odpovídající druhovou skladbou. Postupnou obnovou je možné dosáhnout na kvalitních borovicích světlostního přírůstu a zavést do porostů další dřeviny v clonných či maloplošných prvcích. Pro úspěšnost takových kroků se však ukazuje potřeba důkladného a podrobného prověření lesnicko-typologického mapování, založeného na obsáhlé analýze všech faktorů, spolu s reakcí vegetace na stanovišti. *Jan Bercha*